

تجدیدنظر دوم را در محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها به عمل آورد. در سال 1353 تحولاتی در اوضاع اقتصادی کشور پدید آمد و سال مذکور به عنوان سال پایه در نظر گرفته شد. بر همین اساس، محاسبه شاخص‌های فوق، برای سومین بار مورد تجدیدنظر قرار گرفت.

در سال 1361، با توجه به تغییرات ایجاد شده در الگوی مصرف خانوارها که ناشی از تحولات اقتصادی و اجتماعی بعد از انقلاب اسلامی بود، این سال به عنوان سال پایه انتخاب شد و تجدیدنظر در زمینه محاسبه شاخص‌های مذکور به عمل آمد. در سال 1369، با پایان یافتن جنگ تحمیلی و تغییر شرایط اقتصادی، ضرورت تجدیدنظر در سال پایه احساس شد و این سال را بانک مرکزی به عنوان سال پایه انتخاب کرد.

بانک مرکزی در سال 1378، سال پایه را برای "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران" از سال 1369 به سال 1376 تغییر داد. همچنین این شاخص از سال 1385 براساس سال پایه 1383 محاسبه و ارائه شده است. لازم به ذکر است از سال 1381 محاسبه این شاخص در دفتر "شاخص قیمت‌ها"ی مرکز آمار ایران آغاز شد و از سال 1390 مقرر شد اطلاعات این شاخص در سالنامه آماری کشور براساس سال پایه 1381 ارائه شود. شایان ذکر است در سال 1391 اطلاعات این شاخص براساس سال پایه 1390 توسط دفتر شاخص قیمت مرکز آمار ایران محاسبه و در سالنامه آماری کشور قرار گرفت.

ب) شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی

در سال 1353، مرکز آمار ایران برای اولین بار، طرح آمارگیری از قیمت خرده‌فروشی تعدادی از کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی را به مرحله اجرا در آورد و از آن زمان تا مهرماه 1357، نتایج حاصل از آمارگیری‌های مذکور را همه ساله به صورت متوسط قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی، در قالب نشریات فصلی و سالانه، منتشر می‌کرد.

پس از آن، نتایج نیمه دوم سال 1358 و نیمه اول سال 1359 طرح آمارگیری فوق، به صورت متوسط قیمت و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی روستایی در اختیار علاقمندان قرار گرفت.

مقدمه

سابقه بررسی قیمت‌ها و محاسبه شاخص‌های ذی‌ربط در نقاط شهری و روستایی کشور که در حال حاضر توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و مرکز آمار ایران انجام می‌گیرد، به شرح زیر است:

الف) شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری

برای اولین بار، بانک ملی ایران در سال 1315، محاسبه شاخص هزینه زندگی¹ و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها را در نقاط شهری آغاز کرد.

در سال 1338، با تغییر سال پایه، محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها مورد تجدیدنظر قرار گرفت و با تأسیس بانک مرکزی ایران در سال 1339، مسئولیت تهیه شاخص‌های مذکور، به این بانک محول شد. بانک مرکزی ایران، با توجه به تغییرات قابل ملاحظه در الگوی مصرف خانوارها و ترکیب هزینه آن‌ها، سال 1348 را سال پایه قرار داد و

¹ منظور از "شاخص هزینه زندگی"، "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی" است.

در ضمن، گروه های کالاها و خدمات برحسب نیاز براساس گروه های اختصاصی نیز طبقه بندی می شوند.

سال پایه: سال معین و ثابتی است که درصد تغییرات شاخص، نسبت به آن سنجیده می شود و عدد شاخص در آن سال برابر 100 است.

ضریب اهمیت: سهم هر کالا یا خدمت را در مجموعه کالاها و خدمات مشمول شاخص، ضریب اهمیت می گویند. در شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی، سهم هر کالا یا خدمت، نسبت هزینه پرداختی خانوار، برای آن کالا یا خدمت به کل هزینه خانوار می باشد. در شاخص قیمت عمده فروشی، سهم هر کالا، ارزش فروش عمده فروشی کالا به کل ارزش عمده فروشی کالاها می باشد.

نقاط شهری: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل 2- جمعیت".

نقاط روستایی: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل 2- جمعیت".

از سال 1361 لغایت سال 1375، شاخص قیمت خرده فروشی کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی، براساس سال پایه 1361 تهیه و منتشر می شد. همچنین در سال 1376، سال 1374 به عنوان سال پایه انتخاب و آمارهای مورد نظر برای سال های 1375 لغایت 1383، به تفکیک استان ها و کل کشور تهیه و منتشر شده است. از سال 1383 تا سال 1391، سال 1381 به عنوان سال پایه مبنای محاسبه بوده است. در حال حاضر براساس آخرین تجدیدنظر سال 1390 به عنوان سال پایه مبنای محاسبه قرار گرفته است.

تعاریف مفاهیم

شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی: معیار سنجش تغییرات قیمت تعداد معین و ثابتی از کالاها و خدمات مورد مصرف خانوار نسبت به سال پایه، شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی نامیده می شود.

طبقه بندی در گروه های کالاها و خدمات: طبقه بندی کالاها و خدمات در شاخص های قیمت، براساس ماهیت آنها و طبقه بندی های بین المللی و نیازهای ملی انجام گرفته است، ولی مبنای کلی، طبقه بندی پیشنهادی سازمان ملل (COICOP)² برای کالاها و خدمات مصرفی، SITC³ برای عمده فروشی) می باشد که بنابر ملاحظات اقتصاد ایران، تغییراتی در آن داده شده است.

در این طبقه بندی ها، کالاها و خدمات به چند گروه بزرگ تقسیم می شود که هر یک از آنها چندین زیرگروه دارد. گروه های بزرگ را گروه های اصلی و زیر گروه های آنها را گروه های فرعی کالاها و خدمات می نامند.

² طبقه بندی مصرف فردی برحسب هدف (Classification of Individual Consumption According Purpose: COICOP).

³ طبقه بندی استاندارد بین المللی تجارت (Standard International Trade Classification: SITC).

22-1- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری برحسب گروه های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه های فرعی (1390=100)

درصد تغییر سال 1394 نسبت به سال 1393	1394	1393	1392	1391	1390	1385	ضریب اهمیت	گروه های کالاها و خدمات
...	219.1	199/5	000	000	000	000	000	شاخص کل
								گروه های اصلی و فرعی:
...	267.5	239/8	000	000	000	000	000	خوراکی ها، آشامیدنی ها و دخانیات
...	267.1	239	000	000	000	000	000	خوراکی و آشامیدنی ها
...	266.4	238	000	000	000	000	000	خوراکی ها
...	248.1	209/8	000	000	000	000	000	نان و غلات
...	220.9	213/2	000	000	000	000	000	گوشت قرمز، سفید و فرآورده های آن ها
...	217.7	210/7	000	000	000	000	000	گوشت قرمز و گوشت ماکیان
...	246.6	232/6	000	000	000	000	000	ماهی ها و صدف داران
...	268.6	245/5	000	000	000	000	000	لبنیات و تخم مرغ
...	282.5	266/3	000	000	000	000	000	روغن ها و چربی ها
...	282.3	240/4	000	000	000	000	000	میوه ها و خشکبار
...	408.8	361/1	000	000	000	000	000	سبزی ها و حبوب
...	219.2	199	000	000	000	000	000	قند و شکر و شیرینی ها
...	238.3	215/4	000	000	000	000	000	ادویه و چاشنی ها
...	284.7	265/1	000	000	000	000	000	چای و سایر آشامیدنی ها (غیر الکلی)
...	285.2	265/1	000	000	000	000	000	دخانیات
...	202.0	185/2	000	000	000	000	000	کالاها ی غیر خوراکی و خدمات
...	243.3	222/6	000	000	000	000	000	پوشاک و کفش
...	177.5	155/7	000	000	000	000	000	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت ها
...	176.4	157	000	000	000	000	000	مسکن
...	173.5	154/9	000	000	000	000	000	اجاره
...	232.0	197/5	000	000	000	000	000	نگهداری و تعمیر واحد مسکونی
...	180.9	151/5	000	000	000	000	000	آب، برق، گاز و سایر سوخت ها
...	234.2	221/1	000	000	000	000	000	مبلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آن ها
...	192.6	176/8	000	000	000	000	000	بهداشت و درمان
...	225.5	209/1	000	000	000	000	000	حمل و نقل

1-22- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری برحسب گروه های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه های فرعی (دنباله)
(1390=100)

گروه های کالاها و خدمات	ضریب اهمیت	1385	1390	1391	1392	1393	1394	درصد تغییر سال 1394 نسبت به سال 1393
ارتباطات	000	000	000	000	000	133/5	135.1	***
تفریح و فرهنگ	000	000	000	000	000	234/5	249.3	***
آموزش	000	000	000	000	000	133/8	156.1	***
هتل و رستوران	000	000	000	000	000	188/7	208.0	***
کالاها و خدمات متفرقه	000	000	000	000	000	196	205.3	***
گروه های اختصاصی:	000	000	000	000	000	000	227.4	***
کالاها	000	000	000	000	000	219/5	239.8	***
خدمات	000	000	000	000	000	167/7	186.3	***
شاخص کل ⁽¹⁾	000	000	000	000	000	000	000	***

(1) شاخص کل منهای ارزش اجاری واحدهای مسکونی ملکی. مأخذ - مرکز آمار ایران. دفتر شاخص قیمت ها.

نمودار ۱-۲۲

22-2- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی برحسب گروه‌های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه‌های

(1390=100)

فرعی

1390	1385	1380	1375	ضریب اهمیت	گروه‌های کالاها و خدمات
425/3	161/7	000	000	100	شاخص کل
					گروه‌های اصلی و فرعی:
553/3	161/9	000	000	43/34	خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات
000	000	000	000	000	خوراکی‌ها، آشامیدنی
580/9	162	000	000	38/17	خوراکی‌ها
585/9	149/9	000	000	9/78	نان و غلات
466/4	156/8	000	000	9/87	گوشت قرمز، سفید و فراورده‌های آن‌ها
000	000	000	000	000	گوشت قرمز و گوشت ماکیان
319/3	129/2	000	000	74	ماهی‌ها و صدف‌داران
429/7	168/3	000	000	4/16	لبنیات و تخم‌مرغ
748/4	123/9	000	000	2/47	روغن‌ها و چربی‌ها
111/7	207/8	000	000	3/19	میوه‌ها و خشکبار
731	208/6	000	000	4/91	سبزی‌ها و حبوب
253/6	122/4	000	000	2/6	قند و شکر و شیرینی‌ها
438/5	154/2	000	000	1/19	ادویه و چاشنی‌ها
304/6	137/7	000	000	1/97	چای و سایر آشامیدنی‌ها (غیر الکلی)
251/9	109/4	000	000	1/12	دخانیات
324/4	161/5	000	000	56/66	کالاها غیر خوراکی و خدمات
255/4	147/5	000	000	9/5	پوشاک و کفش
431/2	197/4	000	000	16/71	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
363/6	224/4	000	000	11/28	مسکن
347/9	224/3	000	000	9/98	اجاره
509/5	225/3	000	000	1/3	نگهداری و تعمیر واحد مسکونی
572/8	141	000	000	5/43	آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
289/9	146/5	000	000	7/52	مبلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آن‌ها
309/2	176/3	000	000	6/48	بهداشت و درمان
337/7	143/1	000	000	8/2	حمل و نقل
116/6	112/5	000	000	1/41	ارتباطات
149/7	121/4	000	000	3/05	تفریح و فرهنگ
128/4	104/5	000	000	0/92	آموزش
471/5	191/7	000	000	2/26	هتل و رستوران
534/9	179/4	000	000	2/69	کالاها و خدمات متفرقه
					گروه‌های اختصاصی:
451/3	152/9	000	000	76/32	کالاها
344/3	189	000	000	23/68	خدمات
431/9	156/3	000	000	91/49	شاخص کل ⁽¹⁾

22-2 - شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی برحسب گروه‌های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه‌های فرعی (دنباله)
(1390=100)

درصد تغییر سال 1394 نسبت به سال 1393	1394	1393	1392	1391	گروه های کالاها و خدمات
...	232/1	206/9	185/5	135/1	شاخص کل
...	271/4	236/8	217/4	149/1	گروه‌های اصلی و فرعی:
...	269/7	234/3	000	000	خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات
...	269/9	233/6	213/8	148	خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها
...	226	201	178/5	133/2	خوراکی‌ها
...	209/2	205/2	194/6	148/1	نان و غلات
...	205/9	202/4	000	000	گوشت قرمز، سفید و فراورده‌های آن‌ها
...	251/2	241/4	211/3	143/8	گوشت قرمز و گوشت ماکیان
...	214/3	199/7	186	146/3	ماهی‌ها و صدف‌داران
...	251/2	230/8	217/3	150	لبنیات و تخم‌مرغ
...	408	285/7	281/5	173/3	روغن‌ها و چربی‌ها
...	473/8	386/9	328/6	179/9	میوه‌ها و خشکبار
...	199/6	180	167/9	125/9	سبزی‌ها و حبوب
...	242/6	224/9	192/6	129/2	قند و شکر و شیرینی‌ها
...	263/6	249/2	232/2	148	ادویه و چاشنی‌ها
...	327/1	318/5	308/1	185/7	چای و سایر آشامیدنی‌ها (غیر الکلی)
...	207/6	188/2	165/6	126/4	دخانیات
...	247/5	223/8	191/4	138/8	کالاهای غیر خوراکی و خدمات
...	178/2	151/8	138/3	113/6	پوشاک و کفش
...	178/9	158/3	137	115/3	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
...	173/5	154/9	133/9	113/8	مسکن
...	229/4	190/2	165/1	128/5	اجاره
...	177/6	145/2	139/7	111/8	نگهداری و تعمیر واحد مسکونی
...	241/4	228/1	207	142/6	آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
...	197	181/9	158/8	119/6	مبلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آن‌ها
...	225	203/4	164	123	بهداشت و درمان
...	137/2	135/5	119	108/9	حمل و نقل
...	248/5	231/8	216/9	143/6	ارتباطات
...	175/7	145/7	126/1	113/5	تفریح و فرهنگ
...	227/7	202/1	180/8	135/7	آموزش
...	219/8	201/6	185/4	155/4	هتل و رستوران
...	236/6	000	000	000	کالاها و خدمات متفرقه
...	247	219/4	198/4	140/6	گروه‌های اختصاصی:
...	189/8	171/4	148/7	119/6	کالاها
...	000	000	189/4	136/7	خدمات
...					شاخص کل ⁽¹⁾

1) شاخص کل منهای ارزش اجرای واحدهای مسکونی ملکی.

ماخذ - مرکز آمار ایران. دفتر شاخص قیمت‌ها.